

Ručna lutka zijevalica - tehnologija i izrada animacije

Haramustek, Lora

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:535076>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lora Haramustek

RUČNA LUTKA ZIJEVALICA – TEHNOLOGIJA I IZRADA
ANIMACIJE

Završni rad

Zagreb, travanj 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lora Haramustek

RUČNA LUTKA ZIJEVALICA – TEHNOLOGIJA I IZRADA
ANIMACIJE

Završni rad

Mentor rada:
doc. dr. sc. Marijana Županić Benić

Zagreb, travanj 2023.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. OPĆENITO O LUTKARSTVU.....	2
2.1. Suvremeno i tradicionalno kazalište lutaka	2
3. LUTKA I ANIMATOR - LUTKAR	3
3.1. Vrste lutaka.....	4
4. LUTKA ZIJEVALICA.....	5
4.1. Muppeti.....	6
4.2. Papirnate lutke zijevalice.....	7
5. ANATOMIJA LUTKE ZIJEVALICE	8
5.1. Glava lutke.....	8
5.2. Tijelo lutke.....	8
6. ANIMACIJA LUTKE ZIJEVALICE I POZORNICA.....	10
7. PEDAGOŠKA VRIJEDNOST LUTKE	13
8. UTJECAJ LUTKE NA DJEČJI RAZVOJ	14
8.1. Zijevalica i poticanje dječje samostalnosti	14
8.2. Zijevalica i poticanje socijalne kompetencije djeteta.....	14
8.3. Zijevalica i razvoj govora i komunikacije	15
8.4. Zijevalica i poticanje emocionalnog razvoja	16
8.5. Zijevalica i poticanje dječjeg stvaralaštva	16
9. PRIMJENA LUTAKA U DJEČJEM VRTIĆU	18
10. PROCES IZRADE LUTKE ZIJEVALICE	19
10.1. Skica, pribor i materijal	19
10.2. Izrada osnove za usta lutke	19
10.3. Izrada, krojenje i šivanje glave i čeljusti	21
10.4. Krojenje, šivanje i spajanje detalja.....	21
10.5. Konačni izgled lutke.....	23
11. ZAKLJUČAK	24

SAŽETAK

Svrha ovog završnog rada je stvoriti pregled spoznaja vezanih uz primjenu lutke zijevalice u radu s djecom predškolske dobi. Lutka je glavno sredstvo izražavanja u lutkarstvu, a načini i mogućnosti njezinog korištenja su nebrojeni. Ovim radom nastoji se dočarati koliki utjecaj lutka zijevalica ima na dječji razvoj (emocionalni, socijalni, jezični i pozitivnu sliku o sebi). Raspon složenosti izrade lutke zijevalice kreće se od najjednostavnije – stavljanjem čarape na ruku, preko kombinacije kolaž-papira i kartona, pa do kompleksnijih šivanih zijevalica koje, osim glave s velikim ustima i izraženim očima, imaju i tijelo. Djeca se često susreću s problemom izražavanja svojih emocija i osjećaja, a lutka im u tome može pomoći pa se može reći kako lutka ima veliku pedagošku vrijednost u dječjem razvoju. Korištenjem lutke u vrtićima, djecu se potiče na osamostaljivanje, stvaralaštvo, građenje samopouzdanja, razvoj govora i socijaliziranje s drugom djecom. Proces izrade lutke zijevalice je izazovan i složen te je detaljno objašnjen prije zaključka ovog rada.

Ključne riječi: lutka zijevalica, dječji razvoj, dijete

SUMMARY

The purpose of this final paper is to create an overview of knowledge related to the use of the yawning doll in work with preschool children. The doll is the main asset of expression in puppetry, and the ways and possibilities of its use are countless. This work tries to show how much influence the yawning doll has on children's development (emotional, social, speech and positive self-image). The range of complexity of making a yawning doll ranges from the simplest - putting a sock on the hand, through a combination of collage-paper and cardboard, to more complex sewn yawning dolls that, in addition to a head with a big mouth and expressive eyes, also have a body. Children often face the problem of expressing their emotions and feelings, and a doll can help them in this, so it can be said that a doll has a great pedagogical value in children's development. By using dolls in kindergartens, children are encouraged to become independent, creative, build self-confidence, develop speech and socialize with other children. The process of making a yawning doll is challenging and complex and is explained in detail before the conclusion of this paper.

Key words: yawning doll, child development, chi

1. UVOD

Kad pomislimo na djetinjstvo, djecu i igru, postoji velika vjerojatnost da će nam među prvima na pamet doći lutka. Bila ona plastična, vunena, velika, mala, mekana, šarena, jednobojna – to je igračka koja je bila najbolji prijatelj, društvo za spavanje, ponekad i rame za plakanje; igračka koju su svi imali u nekom obliku i s kojom su se igrali.

Lutka predstavlja osnovno i najvažnije sredstvo izražavanja u lutkarstvu. Dio je svačijeg djetinjstva te ima važnu ulogu u radu s djecom rane i predškolske dobi. Uz pomoć lutke, djeca razvijaju svoje socijalne kompetencije, uspostavljaju komunikaciju, razvijaju kreativnost i maštu.

U radu s djecom rane i predškolske dobi postoji mnoštvo načina i mogućnosti korištenja lutaka. Lutke zijevalice poznate su po tome što otvaraju usta, a to znači da mogu pričati i razgovarati s djecom te djeca na taj način razvijaju svoj govor i bogate vokabular, oslobađaju se straha, a sve to kroz igru. Njezina jednostavnost i dramatičnost, zajedno s time i praktičnost, dijete pozivaju na igru, daju mu osjećaj sigurnosti i zadovoljavaju potrebu za pripadanjem.

Teorijski dio ovog rada nastoji detaljnije objasniti odnos između lutke, djece i odgojitelja, opisati lutku zijevalicu te prikazati jedan od načina njezine izrade. Budući da lutka zijevalica utječe na sva područja djetetovog cjelokupnog razvoja, korisnost lutke zijevalice u ranoj i predškolskoj dobi je iznimna, a to se u ovom radu želi naglasiti. Praktični dio ovog rada temelji se na izradi ručne lutke zijevalice i opisu cijelog procesa. U izradi vlastite lutke zijevalice koristila sam neoblikovane materijale kao što su tkanine, sintetičko punjenje, karton i slično.

2. OPĆENITO O LUTKARSTVU

„Lutkarstvo je umjetnost lutke i umjetnost lutkara, ono je ujedno djetetu prvi prozor u svijet scenske umjetnosti od najranijeg djetinjstva, ali pritom ne isključuje drugu publiku.“ (Županić Benić, 2019, str. 9). Lutkarstvo je umjetnost koja se izvodi na sceni, veoma slična glumačkom kazalištu, razlika je što je u lutkarstvu prisutna lutka koja predstavlja bitnog posrednika između glumaca i publike. Ono povezuje dramski, glazbeni, likovni, književni i plesni izričaj te nudi razne mogućnosti kreativnog izražavanja koji su namijenjeni djeci i odraslima. (Županić Benić, 2009)

Pokrivka (1978) navodi kako u scenskoj umjetnosti svaka grana kao što su balet, drama, lutkarstvo ili pantomima, ima svoje izražajne mogućnosti, svoje teme i svoje polje djelovanja. Najprikladnije za prikaz bajki, fantastike i čudesnih prizora je upravo lutkarstvo od svih grana umjetnosti. Iz toga razloga je lutkarstvo toliko blisko djeci. Bit lutkarstva leži u neobično lijepom i poetskom činu oživljavanja nežive materije preko glumca odnosno lutkara.

2.1. *Suvremeno i tradicionalno kazalište lutaka*

Pokrivka (1978) navodi kako se lutkarstvo u svom obliku najprije pojavilo početkom razvoja svjetskih kultura, točnije u vrijeme najstarijih civilizacija. Daleki Istok osobito je važan jer je tamo lutkarsko kazalište nesmetano zaživjelo, a usporedno s tim i živo kazalište. Lutke su u Europu stigle kao egzotični i zanimljivi novitet i gotov proizvod istočne kulture te su u nekim situacijama mogle konkurirati kazalištu živih glumaca. Izvorno su se pojavile u Indiji, zatim su se preko Egipta proširile u Grčku, a s druge strane sve do Kine, Japana i Jave. Iz Grčke su prenesene u Rim, odakle se dalje šire po cijeloj Europi. Značajnu ulogu lutke su imale i u buđenju narodne svijesti, širenju kulture i očuvanju jezika, dugi niz godina narodu su donosile smijeh i borile se za ponižene i pravdu (Pokrivka, 1978).

S vremenom se u lutkarstvo unosi stilizacija i simbolizam, uz neke faktore apstrakcije i ekspresionizma. Budući da lutka više ne označava kopiju nekog lika nego njegov odan simbol, lutkarska predstava počinje se sastojati od različitih sadržaja i tema, a lutkarsko se kazalište počinje osjetno razlikovati od kazališta živih glumaca (Pokrivka, 1978). U suvremeno doba lutke se pojavljuju na filmu i televiziji, što ukazuje na to koliko se lutkarstvo kao medij proširilo među ljudima. U filmskoj umjetnosti razvija se i posebna kategorija animiranog filma koji se naziva lutkarski film (Županić Benić, 2009).

3. LUTKA I ANIMATOR - LUTKAR

„Pojam „lutka“ mnogoznačan je i podrazumijeva bilo koju figuru namijenjenu dječjoj igri, lutku igračku, modnu lutku, porculansku i plastičnu lutku, scensku lutku itd. Uz lutkarstvo se vezuje lutka kao pokretna figura odnosno scenska lutka namijenjena lutkarskoj izvedbi na pozornici“ (Županić BeniĆ, 2019, str. 18). Lutka je temelj ove umjetnosti, a karakterizira je mehanizam u kojem joj glumac, odnosno lutkar daje život. Tim pokretom lutka dobiva svoj smisao i osobnost koja je svojstvena samo njoj, to ujedno pokazuje i kolika je njezina posebnost te da je ona mnogo više od običnog predmeta (Županić BeniĆ, 2009).

„Pojmu lutke kao predmetu kazališne igre najsigurnije se može približiti preko dječje igre. Više je nego sigurno da je interakcija između djeteta i lutke uvijek igra. Dijete i lutka su igrom toliko vezani da bez igre ne bi ni postojala mogućnost gledanja i doživljavanja predmeta na način i u formi lutke“ (Mrkšić, 2006). Nadalje, Mrkšić (2006) tvrdi kako lutka kao predmet nema ništa osobno, individualno zato što egzistira samo u odnosu s nekim drugim. Lutka može biti bilo koji predmet i materijal, ne treba imati vizualna obilježja nekog karaktera da bi isti prikazala, a život i vjerodostojnost daje joj animator koji njezin karakter predočuje kroz imaginaciju i animaciju (Županić BeniĆ, 2019).

Lutka je jednostavna i poetična, a ne nositelj teške i kompleksne dramske radnje. „Svijet lutaka je svijet poezije, humora, satire, fantastike, svijet koji ne poznaje granice između ljudi, životinja, biljaka i predmeta“ (Pokrivka, 1978, str. 9). To je izmišljeni svijet. Kao i svaka druga umjetnost, lutkarstvo može biti prožeto besmislenošću, a može sadržavati i duboku istinu o čovjeku i svemu što ga okružuje. Scenska lutka posjeduje moć da učini beskonačan broj radnji koje nisu izvedive u stvarnosti. Lutka može nestajati, letjeti, smanjivati se, lutke koje predstavljaju životinje mogu govoriti ljudskim glasom, predmeti mogu imati osjećaje i razmišljati, cvijeće može rasti pred očima ljudi, a drveće može i zaplesati. Broj mogućnosti je neograničen (Pokrivka, 1978).

Prema Majaronu (2004), svaka lutka ima vlastiti način kretanja. Dijete prepoznaje kretanje (dječak koji trči, djevojčica koja pleše, otac koji šepa) i uspoređuje ga sa svojim znanjem te tako obogaćuje svoje motoričke sposobnosti i iskustvo. Lutka ima svoj glas – artikulirani i neartikulirani. Vizualni elementi pomažu djetetu prihvatiti neverbalnu komunikaciju kao bitan čimbenik u svakodnevnim odnosima, ta činjenica temelji se na dojmovima i osjećajima, a pričanje obogaćuje djetetov rječnik. Uz pomoć lutke, dijete također istražuje verbalnu komunikaciju.

Županić Benić (2019) lutkara opisuje kao osobu koja lutki daje život, umjetnika koji ima sposobnost pridobiti pažnju publike. Lutkar je ujedno i glumac, ali njegovo tijelo nema zadaću prenositi poruke nego je u službi lutke, omogućuje joj da zaživi na pozornici. U odnosu između lutke i lutkara važna je magija. Lutkar oživljavajući lutku ulazi u karakter, a lutka postaje dio njegove unutarnje ljepote (Melfi Svetko, 2015). Da nema lutkara, lutka bi bila prazna forma. Lutka svojim izgledom nalikuje na živo ljudsko biće, ali bez lutkara ne može imati svoj scenski život (Pokrivka, 1978). Kada lutkar izvodi predstavu, važno je da se poistovjeti s lutkom, da postane jedno s njom, uvjerenje da je njegov predmet živ rezultat će izvedbom koja je umjetničko djelo (Nikolin i suradnici, 1966).

3.1. Vrste lutaka

Županić Benić (2009) lutke je podijelila prema načinu pokretanja (koncima, rukom ili štapom), preciznije na lutke na koncima (marionete), ručne lutke (zijevalica i ginjol) i štapne lutke (javajke, velike lutke i lutke za kazalište sjena). Nadalje, lutke se dijele i prema poziciji s koje ih se animira, pa tako imamo podjelu na lutke koje se animiraju odozdo (ručne lutke, štapne lutke) i lutke koje se animiraju odozgo (marionete na žici i marionete na koncima). Ginjol lutke pokreću se prstima, odnosno rotacijom šake i podlaktice. Kažiprstom se pokreće glava, a palcem i malim prstom lutkine ruke. Lutka zijevalica slična je ginjolu, ali ima specifična usta koja se otvaraju i zatvaraju koristeći ruku. Marioneta je jedna od kompleksnijih lutaka koja se sastoji od glave, trupa, ruku i nogu. Može se izraditi od raznih materijala, a najčešće je napravljena od drveta. Njezini su udovi pričvršćeni koncima na tzv. kontrolni mehanizam koji je u većini slučajeva križnog oblika. Lutku se pomiče tako da se lagano pomiču konci putem kontrolnog mehanizma, na taj način lutka može hodati, sjediti, saginjati se, skakati, pomicati glavu i ruke. Uz to, u složenijim izvedbama može i otvarati usta, pričati, i treptati kapcima. Javajka je glavni predstavnik lutaka koje se animiraju pomoću štapova. Dugačak štap prolazi kroz tijelo lutke i pokreće glavu. Lutkine ruke imaju zglobove u ramenu, šakama i pokreću se pomoću dva štapa koji su pričvršćeni za ruke. Tijelo lutke izrađeno je od košuljica od platna te je izduženije nego tijelo ginjol lutke. Lutke za kazalište sjena karakteristične su po tome što su plošne i dvodimenzionalne te ostavljaju dojam pokretnih sličica koje u sebi nose veliku umjetničku vrijednost. Jedan od najjednostavnijih načina izrade lutaka sjena jest igra sjena na zidu prostorije ili na platnu koristeći se rukama. Nadalje, mogu biti načinjene od kože, drveta, kartona, papira, plastične folije i slično.

4. LUTKA ZIJEVALICA

Prema Županić Benić (2009), zijevalica je ručna lutka koja se animira tako da se navuče na ruku. Njezina je posebitost u tome što lutkar svojim prstima otvara i zatvara njezina usta pa se koristi kad je kod karaktera lika govor najizraženiji. Zijevalicom se mogu prikazati i ljudski i životinjski likovi, a zajedno s njima i neobična, izmišljena bića. Budući da životinje imaju naglašenu njušku, kako u pričama tako i u stvarnom životu, uvijek s drugima komuniciraju ustima. Na taj način mogu iskazati različite emocije kao što su tuga, sreća, ljubav, mržnja i drugi osjećaji. Karakter i osobine lika kojeg predstavlja, lutka ističe brzo ili polako, drhtajuće ili izopačeno otvaranjem usta ili njuške. Otvaranje ili zatvaranje usta i njuške mora biti odmjereno i metodično jer se u protivnom takva animacija može pretvoriti u patetičnu i apsurdnu (Varl, 2001).

Ovakva vrsta lutaka ima širok raspon složenosti, od najjednostavnijih zijevalica koje mogu biti napravljene od čarapa i gumbića koji predstavljaju oči, pa sve do izrazito složenih lutaka koje je izrađivao lutkar Jim Henson s namjerom da budu dio televizijske i filmske produkcije (Županić Benić, 2019). Prema Varl (2001) lutku zijevalicu moguće je napraviti nataknuvši običnu rukavicu s jednim prstom, tj. rukavicu s palcem na ruku na način da ruku s rukavicom položimo tako da su 4 prsta gore a palac dolje. Dlan postavljen na taj način predstavlja lutkinu glavu koja se uz pomoć detalja (oči, uši, kosa) pretvara u različite osobe, likove ili životinje.

Ovisno o izgledu lutke, postoje različite osnove za njihovu izradu. Na primjer, ako želimo izraditi pticu, treba nam osnova za kljun koju ćemo napraviti tako da prvo izrežemo dva istostranična trokuta. Na obje strane treba zalijepiti čvršći komad tkanine, ali tako da ostavimo manji razmak između oba komada. Zatim unutra stavimo pjenastu gumu kako bismo dobili debljinu koju želimo. Glava i tijelo lutke mogu se kreirati ili oblikovati kombiniranjem raznih materijala (Varl, 2001).

Najveći obožavatelji životinja su djeca koja ih vole crtati, gledati animirane filmove sa životinjama, slušati i čitati priče i basne, oponašati njihov hod, pokrete ili glasanje, a mogu s njima i razgovarati i podijeliti svoje osjećaje. Iz tog razloga, zijevalice su idealne za rad s djecom. (Županić Benić, 2019).

Slika 1.

Lutka zijevalica

(Izvor: <http://www.idadidacta.hr/lutka-zijevalica-tesa-2069> , 25.4.2023.)

4.1. Muppeti

Najpoznatije lutke zijevalice su *muppeti*, likovi s velikim naglašenim očima i širokim ustima. Riječ *muppet* složenica je riječi *marionette* i *puppet* koju je izmislio Jim Henson jer mu je djelovala zvučno. *Muppeti* predstavljaju razne ljudske karaktere, stvarne i antropomorfne životinje, izvanzemaljce, robote, bića iz mitologije ili ostala novoizmišljena stvorenja. Prvi puta su se pojavili sedamdesetih godina 20. stoljeća na televizijskim emisijama *The Muppet Show* i *Sesame Street* kojima su osvojili dječja srca. Najpoznatiji među njima su žabac Kermit, svinja Miss Piggy i Gonzo. (Županić Benić, 2019).

Prva *muppet* lutka bio je poznati žabac Kermit, načinjen od starog zelenog kaputa Hensonove majke kojeg je ona bacila u smeće i dvije ping-pong loptice koje su postale oči. (Županić Benić, 2019). Kermit se najprije pojavio u Hensonovoj emisiji *Sam i prijatelji*, nakon čega je stekao slavu u *Ulici Sezam*. Prvobitno ga je animirao upravo Jim Henson, a kroz žapca, koji se bori sa svojom zelenom bojom, no na kraju prihvati samog sebe – djeca uče o samoprihvatanju.¹ Ovaj žabac dosegao je veliku popularnost i našao se u Ulici slavnih u Hollywoodu, iako je izradom i izgledom bio jednostavna lutka. Ove lutke dosegle su svjetsku slavu i popularne su i danas, a sve zahvaljujući filmu i televiziji kao novim medijima. (Županić Benić, 2009)

¹ (<https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets> , pristupano: 25.4.2023.)

Slika 2.

Kermit

(Izvor: <https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets> , pristupano 25.4.2023.)

4.2. Papirnate lutke zijevalice

U knjizi autorice Nataše Lambevske (2006) moguće je pronaći jednostavne i zanimljive primjere papirnatih lutaka zijevalica napravljenih od kolaž-papira i kartonskih kutija. Savije li se papirnatu traku u pravilan oblik „harmonike“, gornji dio može predstavljati glavu, donji dio tijelo, a sredina će poslužiti za usta. Cik-cak trakom izrađuju se životinje koje gmižu i pužu, a dodaju li se tomu razni elementi kao oči, obrve, rogovi; mogu se izraditi različite životinje ili likovi.

Slika 3.

Papirnate lutka zijevalice

(Izvor: <https://bm.cari.com.my/portal.php?mod=view&aid=22788> , 25.4.2023.)

5. ANATOMIJA LUTKE ZIJEVALICE

Lutka zijevalica sastoji se od glave, koju karakteriziraju izražena široka usta s mogućnošću otvaranja i zatvaranja i velike oči, te tijela na kojem se mogu pomicati ruke i noge (Županić Benić, 2019).

5.1. Glava lutke

Najvažniji dio lutke zijevalice jest njezina glava jer će gledatelji najveći naglasak pridavati pokretima glave lutke. Glava zijevalice oblikovana je tako da je sve podređeno ustima lutke koja su njezin najistaknutiji dio. Usta lutke napravljena su tako da se mogu otvarati i zatvarati, a time se postiže dojam da lutka govori. Nadalje, ako lutka predstavlja neku životinju na primjer vuka koji želi pojesti kozliće, njezina su usta konstruirana da se mogu pomicati lijevo-desno pa tako lutka može „progutati“ ili „ispljunuti“ neki rekvizit ili pak može isplaziti jezik nekome (Županić Benić, 2019).

Oči lutke također mogu biti pomične pa tako lutka može gledati lijevo-desno ili gore-dolje, zatvarati i otvarati oči ili uz pomoć opruga oči mogu iskočiti van ako se lutka prestraši. Izražajne mogućnosti očiju i usta lutke ovise o mašti i kreatorovoj sposobnosti da pronađe različite efekte koje će dodati lutki. Čovjekolika zijevalica može imati i kosu koju zabacuje u stranu ili pak može imati neku posebnu frizuru karakterističnu baš za tu lutku (Županić Benić, 2019).

Prema Varl (2001) glava lutke može se vrlo jednostavno izraditi od dva jednaka dijela tkanine koja se spoje tako da su usta ušivena. Glavu lutke pomičemo koristeći cijeli dlan, a udovi se istodobno automatski pomiču uz tijelo. Na osnovi koja može biti od kartona ili šperploče gradi se lice, čelo, tjeme i zatiljak. Kreiranje oblika glave lutke ovisi o tome treba li ona biti uska, široka, tužna, nasmijana ili kakav oblik njuške treba imati. Na glavu lutke također je moguće zalijepiti ili zašiti detalje poput očiju od tkanine, ušiju, rogova ili brkova – koji mogu određivati karakter ili tip lutke.

5.2. Tijelo lutke

Tijelo lutke zijevalice najjednostavnije se može napraviti od dva jednaka dijela koji su zalijepljeni po debljini bočnog ruba. U slučaju kada se izrađuje čovjekolika lutka zijevalica na prednjem dijelu trupa načine se dva jajolika otvora za ruke. Ruke se mogu načiniti od tkanine, a na njih se zašiju dlanovi. Ruka lutke mora biti dovoljno duga tako da je lutka u mogućnosti dotaknuti svoje čelo. U slučaju da se radi lutka zijevalica koja predstavlja životinju, otvori za

njezine šape rade se na istom principu kao i kod čovjekolike lutke. Razlika je jedino u tome da je za životinjsku lutku zijevalicu potrebno napraviti i otvor za rep (Varl, 2001).

Županić BeniĆ (2019) navodi kako je tijelo lutke zijevalice, ako ga ima, najčešće trodimenzionalno te ima ruke i noge. Tijelo je kod takve vrste lutaka manje važno jer je u prvome planu glava lutke sa širokim ustima koja su specifična za ove lutke. Kad djeca animiraju zijevalice, najveći dio te zijevalice čini glava, a tkanina koja predstavlja vrat lutke produžena je i sakriva ruku do lakta kao i kod ginjol lutaka. Tijelo se izrađuje na način da bude samostojeće pa animator jednom rukom animira glavu lutke, a drugom rukom po potrebi jednu lutkinu ruku. Na ovoj vrsti lutke, ruke se mogu pomicati u ramenom zglobu, laktu i članku, a pokreće ju animator – rukom ili vodilicama (kao kod štapnih lutaka). Lutka zijevalica može imati i ruke i noge koje se pomiču. Za takve zijevalice potrebna su dva animatora; jedan animira glavu i ruke, a drugi noge. Ruke se mogu pomicati u svim zglobovima, a nogama lutke moguće je oponašati hod, stoga je važno da animatori budu dobro usklađeni u zajedničkom pokretanju ove lutke. Animator svojom rukom otvara i zatvara usta lutke i taj pokret publika doživljava kao da lutka govori. Kako bi se vjerodostojno mogli prikazati govor i kretanje lutke, ona mora dobro pristajati animatorovoj ruci „tako da pregib između gornje i donje čeljusti pristaje izravno na utor između palca i kažiprsta animatorove ruke“ (Županić BeniĆ, 2019, str. 52).

6. ANIMACIJA LUTKE ZIJEVALICE I POZORNICA

„Animirati lutku znači *udahnuti joj dušu*, oživjeti je. Pokret je najvažniji scenski element koji oživljava neživu materiju“ (Pokrivka, 1978, str. 15). Kako bi se postigao pravi umjetnički lutkarski izričaj, ključna je lutkarska animacija. Prije bilo kakvog bavljenja lutkarstvom, važno je znati granice i mogućnosti lutkarske animacije. Animacija lutke mora biti povezana s njezinim karakterom i trenutnim prizorom na sceni, a geste i pokreti moraju biti harmonično usklađeni u jednu stilsku cjelinu (Pokrivka, 1978). Postupak animiranja „zasniva se na senzibilnosti i koncentraciji, a cilj je autentičnost“ (Majaron, 2004, str. 9).

Pokretanje usta lutke i mimiku lica može prouzročiti poseban patent koji je ugrađen u lutkin trup. Lutki se dodaje vodilica zvana pištolj, pomoću koje se drži lutku i pomiču njena usta. Lutke zijevalice obično imaju glave napunjene pjenastom gumom ili stiroporom, također mogu biti i drvene te imati gibljivu donju čeljust. Na donji dio čeljusti pričvrsti se čelična žica koja vodi do drške za ruke uz vodilicu glave. To mjesto pričvrsti se za pločicu koja je pričvršćena na osnovnu vodilicu glave te ima gibljivi zglob. Gurne li se prstima pločicu prema dolje, usta lutke se otvaraju, a kad se spusti, usta se zatvore (Varl, 2001).

„Animirano kazalište obraća se osjetu vida i sluha, no često se zanemaruje da se ono obraća i osjetu dodira. Glumčevo tijelo – i ruka – sastavni su dio zanata, a imaju i mnogo drugih funkcija: ruka oblikuje figure, ruka animira, simbolizira i komunicira. Ručna animacija i magičnost u ovom su kazalištu usko povezane“ (Majaron, 2004, str. 9).

Lutku zijevalicu pokreće lutkar koristeći obje ruke na način da jednom rukom pokreće glavu kojom otvara i zatvara usta, ponekad pokreće i oči, a drugom rukom tijelo koje je također mobilno i ekspresivno. Kada je lutka konstruirana tako da omogućuje kompleksnije pokrete tijela kao što su hodanje i hvatanje rukama, tada lutku animiraju dva lutkara od kojih je jedan zadužen za sve pokrete koji se izvode glavom, a drugi za pokretanje tijela lutke. Kod kompleksnijih lutaka u animaciji sudjeluje i nekoliko lutkara, a lutkar koji pokreće usta lutke najčešće je i onaj koji daje glas liku. Takve vrste lutaka koriste se za lutkarske filmove. U tom slučaju, lutkar nije vidljiv, već je sakriven ispod stola ili animira izvan kadra (*camera frame*) koristeći ju kao pozornicu. Lutkar drži lutku iznad glave ili ispred sebe, pritom jednom rukom animira glavu i usta, a drugom pomiče ruke i noge. Ruke je moguće pokretati i posebnim kontrolnim žicama ili tako da animator natakne ruke lutke na svoje ruke kao rukavice (Županić Benić, 2019). Glumac, odnosno lutkar ili osoba koja animira lutku mora imati veći raspon glasa i glasovne mogućnosti od glumca u živom kazalištu iz razloga što lutkar uz to što iskazuje

osjećaje, misli i rečenice, mora to raditi i na određeni način karakterističan za lik koji izvodi (Mrkšić, 2006).

Otkad je tehnologija napredovala, timovi animatora koji izrađuju lutke za filmsku i televizijsku produkciju osmislili su razne načine kako animirati lutke primjenjujući suvremenu tehnologiju. To je rezultiralo lutkama koje su „kreativna mješavina“ tehnologije s rasponom od tradicionalnog manipulativnog pokretanja pa do računalno programiranih, navođenih pokreta lutaka koji su dovedeni do savršenstva (Županić Benić, 2019).

„U tradicionalnom kazalištu lutke su igrale u prostoru sličnom kutiji i njihovo je kretanje bilo ograničeno. U suvremenom kazalištu lutaka prostor za igru čini pozornica i paravani koji se mogu kombinirati na najrazličitije načine. Igra s lutkama može se izvoditi i bez paravana“ (Pokrivka, 1985, str. 18). Scenografija lutkarske predstave često se svodi na simbolično definiranje ambijenta u kojem se lutka nalazi, a pun potencijal može ostvariti samo ako se funkcionalnost i likovne vrijednosti sažmu u jedinstvenu cjelinu. Dekor u lutkarskoj predstavi često upotpunjuje lutkine osobine, za razliku od u kazalištu glumaca gdje je fiksiran i nepomičan. Nadalje, dekor bi trebao biti mirna i ugodna pozadina, bez suvišnih detalja ili opisa krajolika jer bi u suprotnom moglo rezultirati „gubljenjem“ lutaka u njemu. „Scenografija u lutkarskoj igri izaziva interes za scensko zbivanje, stvara raspoloženje za doživljavanje dramskog djela, ona je početni uzlet u dječjoj fantaziji“ (Pokrivka, 1985, str. 18).

Za najjednostavnije zijevalice animirane odozdo poput ginjol lutaka, dovoljan je paravan u visini animatora. Kod korištenja složenijih zijevalica animiranih dvama animatorima, lutke se kreću na povišenoj pozornici sličnoj stolu. Animatori su odjeveni u tamnu odjeću kako bi u prvom planu i fokusu gledatelja bila lutka koju oni animiraju ispred sebe (Županić Benić, 2019).

Slike 4. i 5.

Lutke zijevalice u predstavi Tri praščića

(Izvor: <https://www.zkl.hr/hr/245/Tri+pra%C5%A1%C4%8Di%C4%87a> , 10.05.2023.)

7. PEDAGOŠKA VRIJEDNOST LUTKE

Županić Benić (2019) smatra da se uvođenjem lutke koja svojom privlačnom osobnošću poziva djecu na igru, stvara ohrabrujuća atmosfera u kojoj će djeca s radošću i zanimanjem učiti. Takvo okruženje, odnosno mnoštvo dostupnih materijala i različitih poticaja koji potiču djecu na stvaralaštvo djeluju pozitivno i stimulirajuće na djecu. Gotovo svaki predmet može se animirati i dobiti svoje novo metaforičko značenje. Djeca su veliki ljubitelji lutaka i vole se njima igrati. Mnogobrojna iskustva pokazuju da lutka u radu s djecom predškolske dobi dovodi do boljih odnosa te vedrije i opuštenije atmosfere u skupini. Uz to, djeca su također opuštenija, lakše međusobno komuniciraju ali i s odgojiteljem, koji im postaje prijatelj i stječe njihovo povjerenje. Uključiti lutku u svakodnevni život djece, moguće je na razne načine. Lutka djeci može biti emocionalno utočište, veza za dnevnu rutinu ili za pojedinu djecu (Korošec, 2018).

Prema Pokrivki (1985), igra scenskom lutkom jest simbolična igra u kojoj dijete svoje emotivno ili spoznajno iskustvo prenosi na zamišljeni plan. S obzirom na to da se igrom mijenja realnost, dijete vlastito iskustvo prerađuje, obnavlja, kombinira, transformira. Dijete najčešće prisvaja dijelove realnosti u kojima nema mogućnost neposredno sudjelovati. Iz toga proizlazi da igra nije čista imitacija djetetova iskustva, nego oblik djetetove interpretacije stvarnosti. Igra je aktivnost stvaranja. Igre scenskim lutkama su govorne igre jer dijete u njima koristi jezične simbole kao sredstvo kojim izražava misli i osjećaje na originalan i sebi svojstven način. Djeca mlađe predškolske dobi scensku lutku koriste kao vanjski oslonac, potporu u igri. U ovoj dobi naglašena je motorička karakteristika zato što je dijete sretno samim time što drži lutku u ruci i ima mogućnost istraživanja; može lupati njome, opipavati ju, rastezati, prevrtati. Nadalje, govor je u ovoj dobi nejasan pa se djeca koriste cijelim tijelom u izražavanju, gestom i mimikom. Djeca starije predškolske dobi lutku sve više koriste u stvaralačkom izričaju. Govor u igri lutkom postaje složeniji, pokreti lutke logički osmišljeni.

Korištenje lutke u vrtiću djecu dovodi do stanja uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Lutke namijenjene dječjoj igri moraju biti jednostavne za animaciju, niti preteške niti prevelike. Scenska lutka svojim sugestivnim oživljavanjem u dječjim rukama nudi djetetu da sudjeluje u zamišljenom svijetu koje ono samo stvara kroz igru. Igre scenskim lutkama mogu i najčešće jesu organizirane kao slobodne aktivnosti veće ili manje skupine djece, a stvaralačke igre se rjeđe organiziraju (Glibo, 2000).

8. UTJECAJ LUTKE NA DJEČJI RAZVOJ

Mnogobrojna iskustva primjene lutke u ranom i predškolskom odgoju ukazuju na to kako lutka obogaćuje i potiče senzibilizaciju djetetovog cjelokupnog razvoja. Djeca koja se igraju lutkama, lako će naučiti gledati sebe kao jedinstveno biće, što doprinosi stjecanju samopouzdanja i važnosti. Korištenje lutke u odgojno-obrazovnom procesu pruža razne mogućnosti za kreativan pedagoški pristup. Lutka kao vizualni, auditivni i taktilni objekt potiče dječju osjetljivost za poticaje iz okoline te verbalnu i neverbalnu komunikaciju s odgojiteljem i vršnjacima (Ivon, 2010). Županić Benić (2019) navodi da lutke u djeci potiču osjećajni, misaoni i svijet mašte te kroz igru lutkom izražavaju svoj intimni doživljaj svijeta.

8.1. *Zijevalica i poticanje dječje samostalnosti*

Najvažnije obilježje humanistički usmjerenog predškolskog kurikuluma je razvoj autonomije, odnosno razvijanje djetetove sposobnosti da samo odlučuje, u okviru svojih kompetencija i sposobnosti. Prema Piagetu (1990, prema Ivon 2010), autonomija oblikuje kontekst spoznajnog, društvenog i moralnog razvoja, a za taj razvoj od iznimne je važnosti međusobno poštovanje, razumijevanje i tolerancija. Dijete je spremno poštovati misli i osjećaje druge djece i odraslih onda kada vidi da su i njegove misli i osjećaji poštovani od strane drugih.

Među ostalim, u vrtiću je veoma važno poticati i razvijati djetetovu samostalnost, primjerice samostalnost prilikom hranjenja ili odijevanja, samostalnost pri donošenju odluka o tome kojim će se igračkama igrati, koju aktivnost će odabrati ili kako će riješiti neki problem. U svim tim aktivnostima, a korištenjem lutke, odgojitelj može pomoći djeci. Djeci lutka predstavlja nenametnuti autoritet kojeg sami izabiru, pa se može reći da je lutka povjerljivi posrednik između djeteta i njegove okoline koji mu pomaže da se samostalno uključi u socijalne i ostale situacije. Prisjetivši se mješovitih vrtićkih skupina, vidljivo je kako se dječja samostalnost potiče na način da starija djeca pomažu mlađoj djeci pri razvijanju brojnih sposobnosti i usvajanja raznih znanja. Tako se da primjer mogu uzeti lutkarske dramske igre, u njima starija djeca mogu potaknuti mlađu djecu u odabiru različitih lutaka, koje će utjecati na produblјivanje i širenje teme igre dramatizacije te na njezino duže trajanje (Ivon, 2013).

8.2. *Zijevalica i poticanje socijalne kompetencije djeteta*

Ivon (2010) navodi da se socijalno ponašanje postiže uz pomoć spoznajnih vještina u interakciji s drugima, a one se odnose na tumačenje događaja i očekivanja u vezi budućih događaja, zaključivanje i percepciju. Prema tome, socijalno kompetentna djeca u ranoj i predškolskoj dobi su „ona koja se upuštaju u zadovoljavajuće interakcije i aktivnosti s odraslim

osobama i vršnjacima nadograđujući pri tome osobnu socijalnu kompetenciju“ (Ivon, 2010, str. 45). Već dolaskom u vrtić dijete se suočava s nizom novih i nepoznatih situacija koje od njega zahtijevaju upotrebu emocionalnih, komunikacijskih i socijalnih sposobnosti. Dijete u interakciji s vršnjacima i odgojiteljem gradi odnose koji su temelj za učenje novih vještina, a pomoću kojih ono postaje sve kompetentnije u interpersonalnim i intrapersonalnim odnosima.

Istraživanja pokazuju da češća upotreba lutke u radu s djecom predškolske dobi utječe na pojavnost dječjeg ponašanja, koje je u većoj mjeri prosocijalno. Djeca koja se u igri koriste lutkama manje su agresivna, pokazuju veću odgovornosti i zrelost, lutka na njih djeluje terapijski. Zahvaljujući lutkama, djeca lakše sklapaju i grade prijateljstva, svladavaju strahove u njima nepoznatim situacijama. Povjerenje koje se gradi između djeteta i odgojitelja, gradi se uz pomoć lutke. Također, lutka pomaže djeci u prihvaćanju sporova, konflikata i problemskih situacija kao dijela života. Lutkarske igre idealne su za lakše objašnjavanje kako doći do rješenja nekog nesporazuma i kompromisa kod razrješavanja međuljudskih odnosa (Ivon, 2013).

8.3. Zijevalica i razvoj govora i komunikacije

Lutke imaju važnu ulogu u razvoju govora djece. Igrajući se lutkom, dijete upoznaje razne govorne operacije, igra se, kombinira i preoblikuje različite lingvističke forme. Predmetom igre postaje jezik za kojeg dijete polako počinje shvaćati da se ne koristi samo kao sredstvo komunikacije, već ga povezuje s vlastitim viđenjem svijeta i osjećajem za jezik te na taj način traži nova jezična rješenja. Dijete koristi jezik prilikom izmišljanja dužih monologa i dijaloga te stvaranja novih riječi, a poetsku dimenziju jezika otkriva kroz melodiju i ritam. Igre dramatizacije pozitivno djeluju na djetetov govorni izraz i razvoj jezične kreativnosti (Pokrivka, 1985).

Korošec (2018) govori da primjena lutke u radu s djecom s teškoćama u govoru ili sa sramežljivom djecom ima veoma pozitivne rezultate. Istraživanja pokazuju da lutke potiču i omogućuju sve međuljudske vrijednosti kao što su suradnja, osjećaj sigurnosti, samopoštovanja i uvažavanje drugih. Djeci koja su sramežljiva ili manje uspješna, lutke pružaju mogućnost da sudjeluju u komunikaciji te da se spontano uključuju u različite aktivnosti. Često je slučaj da upravo djeca s teškoćama najviše vremena provode u igri s lutkom. To je razloga što im lutka pomaže u opuštanju i prevladavanju strahova od postavljanja pitanja tako što dijete usmjerava svoju pažnju na lutku pa nije svjesno da sudjeluje u razgovoru.

Nadalje, lutka djetetu predstavlja prijatelja kojem se može povjeriti i koji ga neće iznevjeriti. Dijete će u igri lutkom progovoriti ili izreći ono što se iz mnogih razloga ustručava reći pred odraslima. Odraslu osobu, bilo da se radi od roditelju, odgajatelju ili učitelju, dijete doživljava kao autoritet. U raznim odgojnim situacijama, djeca će različito reagirati, na primjer prosvjedom što će loše utjecati na atmosferu u odgojnoj skupini. Ako se uključi lutka u cijeli proces, komunikacija među djecom i odgojiteljem može potpuno drugačije izgledati, a djecu se istodobno potiče na suradnju. Dijete će se prije odvažiti na razgovor s odgojiteljem ako mu on pristupi s lutkom, zato što shvaća da postoji jednostavniji način na koji se može obratiti odgojitelju ili drugoj djeci u skupini (Županić Benić, 2019).

8.4. Zijevalica i poticanje emocionalnog razvoja

Korošec (2018), govori da djetetov životni razvoj počinje njegovom potpunom ovisnošću o svojoj majci pa prema shvaćanju i razumijevanju da je treba dijeliti s nekim drugim. Nakon čega slijedi razdoblje kad dijete kreće u vrtić gdje upoznaje drugu djecu i odrasle te mora naučiti prihvaćati pravila grupe. Ulazak djeteta u novu grupu najčešće rezultira krizom koja se redovno pojavljuje tijekom rasta i sazrijevanja. Bez krize se ne bi pravilno mogla razviti osobnost ljudi. Uz krizu često se pojavljuje i frustracija koju dijete lakše prevladava uz lutku koja mu predstavlja prijatelja kojem se može povjeriti, ispričati svoje strahove te si lakše može objasniti i predočiti što se oko njega događa. Igra scenskom lutkom, navodi Pokrivka (1985), omogućuje djetetu sposobnost preuzimanja neke emocije, bez da on ima intenzitet koji ima u stvarnom životu, dakle dijete može kontrolirati tu emociju. Lutka je predmet idealan za djetetovo prenošenje svojih emotivnih uznemirenosti, može se s njom raspravljati o problemima i analizirati ih.

Kod senzibilizacije i obogaćivanja emocionalnog stanja djeteta, lutka može biti jako motivirajuća. Ona zahtjeva od djeteta prilagodbu na situaciju u kojoj se sama nalazi i njezinom načinu percepcije. Dijete kroz igru lutkom razvija sposobnost shvaćanja stvari s različitih gledišta što rezultira tolerancijom, emocionalnom inteligencijom i empatijom (Korošec, 2018).

8.5. Zijevalica i poticanje dječjeg stvaralaštva

Prema Copleyu (1992, prema Ivon, 2010), stvaralaštvo se definira kao slobodno, smjelo, inovativno i originalno mišljenje. Sastoji se od tri glavna obilježja: intelektualnog obilježja (sposobnost stvaranja ideja), motivacijskog obilježja (volja za radom na idejama) i emocionalnog obilježja (hrabrost misliti drugačije, upornost, spremnost na preuzimanje rizika od podsmehivanja). Ivon (2010) pak navodi da je igra najbolje rješenje za jačanje imaginacije

i kreativnosti zato što se djeca kroz nju izražavaju na vlastiti način, isprobavaju, istražuju, kombiniraju te preobražavaju stvarni svijet koji ih okružuje.

Kod djece se stvaralački proces dijeli na tri faze. Prva od njih je faza upoznavanja djeteta s predmetom (lutkom) u kojoj ono istražuje, manipulira njime, gleda sastavne dijelove, kako izgleda, što s njime može raditi i slično. Dijete u ovoj fazi najčešće promatra i opipava lutku, pritišće je i pokušava oživjeti. Trajanje ove faze ovisi o dječjem interesu, dobi i materijalu. Zatim slijedi faza ovladavanja uobičajenom upotrebom ili načinom funkcioniranja u kojoj dijete otkriva lutkine mogućnosti, odnosno otkriva da kroz lutku može govoriti, da lutka čini ono što dijete hoće, ali i da mu je lutka prijatelj. Treća i posljednja faza odražava se u oblikovanju novih kombinacija, prerađivanju, dopunjavanju. Lutka dobiva ulogu simbola (lika) s kojim dijete razvij govora kroz kazališnu formu, a ona može biti bilo koji predmet. Različite radnje u igri lutkom pokazuju da dijete smišlja nove ideje i različite tipove ponašanja te ulazi u neobične maštovite kontekste (Ivon, 2010).

Županić Benić (2019) ističe da su aktivnosti crtanja, plesanja ili glume s lutkama djeci jednako važne kao što je proces stvaranja važan umjetnicima. I jednima i drugima umjetnička aktivnost pruža najveće veselje. Nadalje, navodi kako se djeca ne opterećuju produktom nego uživaju u procesu kreiranja. Okolina u kojoj se dijete nalazi može imati važnu ulogu u djetetovom izražavanju i pozitivno utjecati na njegovu kreativnost, ali svejedno može i gušiti njegov razvoj. Najčešće je to posljedica neznanja o djetetovom razvoju i nepoznavanja mogućnosti djece, ali i želja odraslih da djecu uče kako nešto napraviti. Upravo zato, važno je osigurati pripremljenu i poticajnu okolinu, pustiti djecu da se izražavaju na svoj vlastiti način.

9. PRIMJENA LUTAKA U DJEČJEM VRTIĆU

„Scenska lutka u dječjem vrtiću svojom profinjenom i osebnom stimulacijom dovodi dijete u stanje uzbuđenosti, ushita i razigranosti. Pokreće njegov misaoni, fantazijski i emocionalni svijet i omogućuje da dijete riječima izražava svoj sve bogatiji i složeniji intimni doživljaj svijeta“ (Pokrivka, 1985, str. 21). U dječjoj ruci lutka svojim oživljavanjem potiče dijete na sudjelovanje u zamišljenom svijetu kojeg ono stvara u igri. Ona se javlja kao zamjena za živa bića kojima dijete manipulira kako želi u igri, a kako to inače u stvarnosti ne može (Pokrivka, 1985).

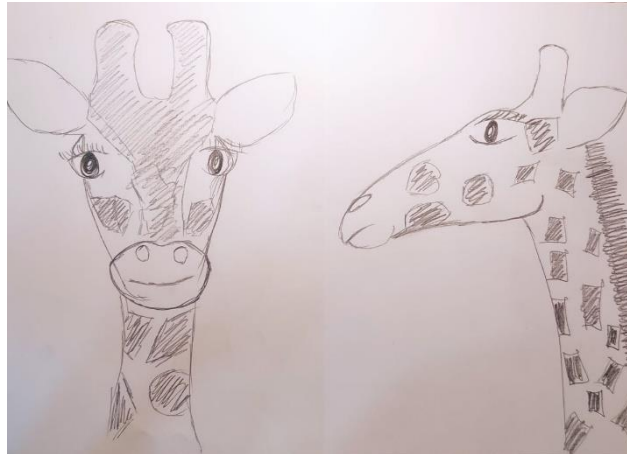
Lutka je izričito pogodan medij za grupni rad s djecom. Djeca već u dobi od 3 godine mogu se koristiti lutkama u igri, tako da stvaraju male jednočinke, a istovremeno primjenjuju i dramske efekte, promjene u glasu, jednostavne trikove i različitu mimiku. Kutić s lutkama u sobi dnevnog boravka zajedno s malenom pozornicom dovoljan su poticaj djeci za boravak u tom dijelu sobe i korištenje lutaka. U predstavi ne sudjeluju samo djeca animatori lutaka, već i djeca koja su gledatelji te će igra biti ispunjena srećom. (Bastašić, 1990).

Odgojitelj će lutku integrirati u svoj rad s djecom ovisno o tome koliko je njegovo zanimanje za pojedinu umjetnost. Odgojitelji koji su zainteresirani za likovno izražavanje dakako će poticati djecu na izradu lutaka s kojima će kasnije moći glumiti te izvoditi predstave, a odgojitelji koji preferiraju scenske oblike izražavanja lutku će upotrebljavati kao svog pomoćnika i na taj način uključivati djecu u komunikaciju. Ako u skupini postoji samo jedna lutka, tada je to odgojiteljev pomagač. Ta lutka je samo njegova i pojavljuje se u grupi samo kada odgojitelj to želi ili kad djeca pokažu želju vidjeti ju. Važno je da ta lutka ne bude s ostalim igračkama, već na nekom posebnom mjestu kako ne bi izgubila svoj značaj i važnost. U situacijama kada će se kod djece pojaviti znatiželja i želja za dodirivanjem ili pobližim istraživanjem lutke, to se može dozvoliti tako da se djeca približe lutki i dobro je pogledaju i prouče. Na taj način djeca poštuju lutku i njezin svijet u kojem živi a koji je izvan grupe (Županić Benić, 2019).

10. PROCES IZRADE LUTKE ZIJEVALICE

10.1. Skica, pribor i materijal

Izradu lutke zijevalice započela sam skiciranjem. Zamišljeni lik crtala sam olovkom i prikazala ga an face i iz profila. Odabrala sam lik žirafe.

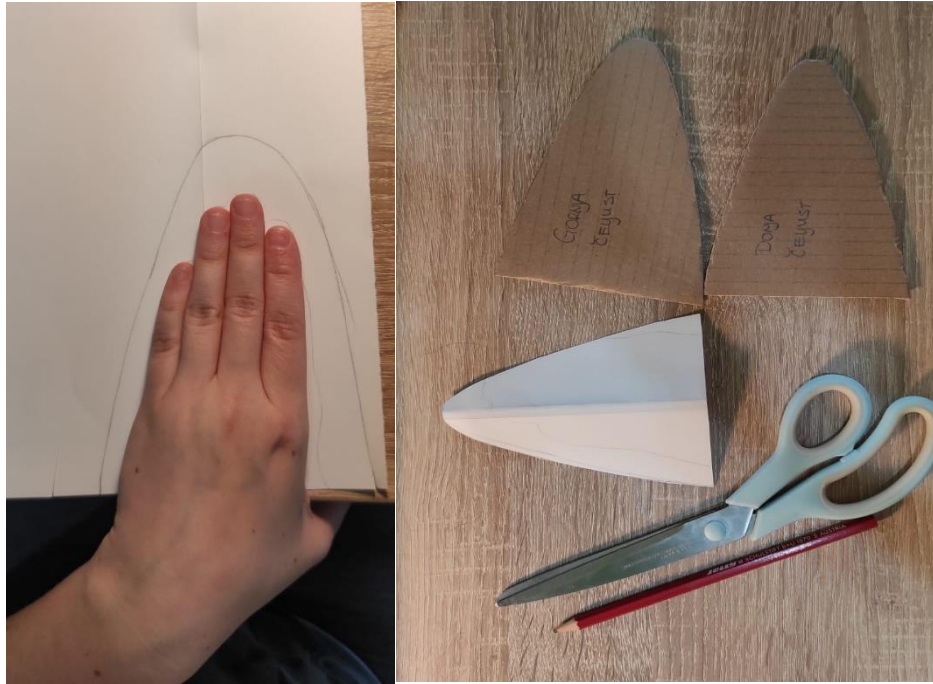

Materijal i pribor koji sam koristila za izradu lutke su: crni marker, špenadle, svijetlo smeđi, tamno smeđi, crni, bijeli, zeleni konac, škare, karton, ljepilo, igla, tkanine u smeđoj, zelenoj, crnoj, bijeloj i crvenoj boji.

10.2. Izrada osnove za usta lutke

Prvo sam zamislila kako će lutka izgledati kad otvori usta. O crtala sam $\frac{3}{4}$ svojeg dlana na papir kao predložak za gornju čeljust, zatim sam oko toga napravila oblik čeljusti, a za donju čeljust sam malo skratila.

Nakon što sam osnovu prenijela na karton i izrezala, na crvenu tkaninu zalijepila sam obje čeljusti i ostavila mali razmak među njima. Ostavila sam jedan centimetar razmaka od ruba kartona, a ostatak izrezala. Zatim sam čeljusti učvrstila komadom tkanine koju sam zalijepila, a višak izrezala. Nakon toga slijedilo je krojenje rukava. Osnovu sam stavila na tkaninu i po modelu ocrtala oblik koji sam zatim izrezala. Tkaninu sam izrezala duplo kako bih odmah dobila dva ista dijela za šivanje. Prvo sam spajalicama spojila rukav za čeljust a zatim sašila iglom i koncem. Na isti način sam sašila i donju čeljust koji sam skratila. Dobiveni sam rukav zatim preokrenula poput čarape i dobila gotovu osnovu za lutku zijevalicu.

10.3. Izrada, krojenje i šivanje glave i čeljusti

Za izradu glave koristila sam isti kroj kao i za čeljust samo sam ga više zaoblila i dodala par centimetara za svake strane. Kroj sam prenijela na dvostruku tkaninu, izrezala i sašila dijelove. Nakon šivanja sam preokrenula glavu. Prema kroju za čeljusti izrezala sam za 2 centimetra veće komade tkanine. Tkaninu sam pričvrstila spajalicama za osnovu, sašila i napunila punjenjem. Prvo donju čeljust, zatim gornju. Zatim sam glavu pričvrstila za gornju čeljust, napunila punjenjem i zatim pričvrstila i za osnovu lutke.

10.4. Krojenje, šivanje i spajanje detalja

Oči za lutku nacrtala sam na papir, izrezala, prenijela na karton i ponovo izrezala. Karton sam potom zalijepila na blazinice i izrezala željenu veličinu. Vrućim ljepljivom zalijepila sam bijelu tkaninu na oči. Kapke sam napravila od bež, zjenice od crne, a šarenice od zelene tkanine. Od svjetlo smeđe tkanine izradila sam mrlje za lutku. Rezala sam nepravilne oblike i šivala ih na osnovu lutke. Uz to sam od iste tkanine napravila i uši, a smeđu sam tkaninu još koristila za izradu rogova. Trakicama u smeđoj i bež boji zaštitila sam rubove lutke. Od tanke žice napravila sam naočale koje sam pričvrstila koncem u bež i smeđoj boji. Od crne tkanine napravila sam trepavice.

10.5. Konačni izgled lutke

Konačni izgled lutke – profil i an face.

11. ZAKLJUČAK

Lutka se danas više ne koristi samo za predstave. U današnje vrijeme ona za dijete ima puno veće značenje i ulogu od same igračke. Dijete lutku smatra prijateljem vršnjakom kojem se može povjeriti, koji spava s njim, koji ga ne osuđuje i uvijek je uz njega. Lutka ima iste probleme i strahove kao i dijete pa se može poistovjetiti s njom. Kroz lutku se razvija djetetovo apstraktno mišljenje, mašta, kreativnost, socijalizacija – lutka djeluje na cijeli djetetov razvoj. Igrajući se lutkom dijete ulazi u svoj svijet mašte i fantazije, lakše se stavlja u neke možda i nelagodne situacije koje mu inače predstavljaju problem. Lutka je veliki motivator i poticatelj dječjeg govora zbog svojih izraženih širokih usta. Uz nju se i povučena djeca više upuštaju u interakciju i lakše se socijaliziraju s drugom djecom.

Za vrijeme pisanja ovog rada i istraživanja lutke zijevalice, shvatila sam koliku ustvari vrijednost ona ima u dječjem razvoju i koliko je važno poticati djecu da uđu u svijet lutkarstva, svijet mašte i oslobode se straha. Zaključila sam da je lutka neophodno sredstvo za dječji cjelovit razvoj te ju je stoga važno primjenjivati u svakodnevnom radu u ustanovama ranog i predškolskog odgoja jer će ju djeca prihvatiti kao dio skupine, kao diskretan i nenametljiv autoritet, uzor i, najvažnije, kao prijatelja koji je uvijek uz njih. Način na koji će se lutka upotrebljavati u vrtiću, odnosno u skupini, ovisi o odgojitelju, ali treba paziti da se ne pretjeruje u njezinom korištenju jer bi to moglo imati kontraefekt na djecu. U svojem budućem radu, truditi ću se upotrebljavati lutke u svakodnevnim aktivnostima s djecom i prenijeti im ljubav i interes za lutkarstvo jer smatram da su lutke izvor pozitivne, sreće i kreativnosti.

LITERATURA

Knjige:

Bastašić, Z. (1990). *Lutka ima i srce i pamet*. Zagreb: Školska knjiga.

Glibo, R. (2000). *Lutkarstvo i scenska kultura*. Zagreb: Ekološki glasnik.

Ivon, H. (2010). *Dijete, odgojitelj i lutka: pedagoške mogućnosti lutke u odgoju i obrazovanju*.

Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Korošec, H. (2018). Pedagoški potencijali lutke i njezin utjecaj na društveno ponašanje djece.

U: T. Vigato. *Lutka je sve, sve je lutka!* (str. 121. – 139.). Zadar: Sveučilište u Zadru:

Kazalište lutaka Zadar: Hrvatski centar UNIMA.

Lambevska, N. (2006). *Zijevalice*. Zagreb : Vegor, 2006.

Majaron, E. (2004). *Lutka...divnog li čuda!* Zagreb: MČUK.

Mrkšić, B. (2006). *Drveni osmjesi*. Zagreb: MČUK.

Nikolin, V. (1966) *Uvod u lutkarstvo : priručnik za IV razred škole za vaspitače rađen prema novom nastavnom planu i programu za opštetehničko obrazovanje*. Beograd : Zavod za izdavanje udžbenika SR Srbije

Pokrivka, V. (1978). *Dijete i scenska lutka : priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima*. (2. izd.) Zagreb : Školska knjiga, 1978.

Pokrivka, V. (1985). *Dijete i scenska lutka : priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima* (3. izd.) Zagreb : Školska knjiga, 1985.

Varl, B. (2001). *Mimičke lutke*. Zagreb : Međunarodni centar za usluge u kulturi

Županić-Benić, M. (2009). *O lutkama i lutkarstvu*. Zagreb: Leykaminternational

Županić BeniĆ, M. (2019). *Lutka/r/stvo i dijete : (lutka, lutkar, lutkarstvo, umjetnost i dijete)*.

Zagreb : Leykam international

Mrežni izvori:

Ivon, H. (2013). Lutka i lutkarska igra u kurikulumu predškolskog odgoja. Školski vjesnik, 62 (1), 43-54. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/99757>.

Melfi Svetko, I. (2015). Lutke i marionete – podrijetlo, simbolika i povijest. Nova akropola online časopis). Preuzeto s: <https://nova-akropola.com/lijepe-umjetnosti/umjetnost/lutke-i-marionete-podrijetlo-simbolika-i-povijest/>.

Sama, G. (2019). Meet the Muppets. National museum of american history. Preuzeto s: <https://americanhistory.si.edu/blog/meet-muppets>.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni/diplomski rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristio drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)